

Έχω το δικαίωμα να είμαι διαφορετικός.

Μήτσου Ευθαλεία, ειδική παιδαγωγός Π.Ε. 71

Κατσάρης Ηρακλής, εκπαιδευτικός Π.Ε. 70

Τσοπανίδου Δήμητρα, εκπαιδευτικός Π.Ε. 70

Στοιχεία επικοινωνίας: thalakimi@yahoo.gr

Περίληψη

Το παρόν πρόγραμμα πραγματεύεται την έννοια της διαφορετικότητας και την παρουσία της στην ζωή και την καθημερινότητα των παιδιών. Επιπλέον προσεγγίζονται και κάποιες από τις συνέπειες της όπως ο ρατσισμός και η ενδοσχολική βία. Παρουσιάζονται αναλυτικά δραστηριότητες για την κατανόηση της έννοιας της διαφορετικότητας και την μείωση του φαινομένου της ενδοσχολικής βίας.

Σε όλα τα σχολεία βρίσκονται παιδιά με διαφορετικότητες. Αυτές προσδιορίζονται από τη γλώσσα, τις αναπηρίες, τα ήθη, τα έθιμα, τις αξίες τη θρησκεία, τη φυλή κ.α. Συνήθως αυτά τα παιδιά πέφτουν θύματα ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού. Με τον όρο ενδοσχολική βία ορίζουμε μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου.

Με βάση την αναγκαιότητα σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών ως προϋπόθεση εποικοδομητικής συνύπαρξης και συνεργασίας, οι παιδαγωγικοί στόχοι που τέθηκαν, ήταν οι μαθητές:

1. να γνωρίσουν τα δικαιώματά τους,
2. να εξοικειωθούν με τη διαφορετικότητα και την μοναδικότητα των ανθρώπων,
3. να γνωρίσουν και να διαχωρίσουν τις μορφές ενδοσχολικής βίας.

Εκτός από τους κύριους στόχους υπήρχαν και αρκετοί επιμέρους στόχοι. Αυτοί είναι:

1. να παρατηρήσουν ότι έχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους,
2. να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση τους και να ξεπεράσουν τους φόβους τους
3. να γνωρίσουν παιδιά από άλλες χώρες,
4. να αποκτήσουν ανοιχτή διάθεση και κατανόηση για τον κόσμο, να κατανοήσουν ότι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άλλους και να μάθουν να τα αποδέχονται,
5. να αποκτήσουν ικανότητες συνεργασίας.

Στο παρών project οι δραστηριότητες έχουν επιλεγθεί με προσοχή μιας και απευθυνόμαστε σε μαθητές της Ε΄ τάξης του Δημοτικού (σχετικά μεγάλο ηλικιακό κοινό). Φροντίσαμε λοιπόν να προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών, να το διατηρούν αμείωτο και να καλλιεργούν την μεταξύ τους συνεργασία.

Ο χρόνος υλοποίησης του προγράμματος διήρκησε 7 μήνες. Τον 1^ο μήνα έγινε η πρώτη προσέγγιση της έννοιας της διαφορετικότητας. Αφορμή για την εισαγωγή στο θέμα ήταν τα κείμενα της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου «Ιστορίες με φίλους» (Κεφάλαιο 6- Γλώσσα Ε΄ τάξης) και «Οι φίλοι μας οι τσιγγάνοι» (Ανθολόγιο Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης). Τα παιδιά μαζί με τους δασκάλους τους επεξεργάστηκαν τα κείμενα και έκαναν αρκετές δραστηριότητες πάνω σ΄ αυτά. Στη συνέχεια με αφορμή το μάθημα «Η θέση της Ελλάδας» (Κεφάλαιο 7 Γεωγραφία Ε΄ τάξης) παρουσιάστηκε η θέση της Ελλάδος στο χάρτη ως σταυροδρόμι τριών ηπείρων και ακολούθησε συζήτηση. Τέλος στο μάθημα των θρησκευτικών και συγκεκριμένα «2.4 Μαρτύριο με εκπληκτική κατάληξη» έγινε επεξεργασία του θέματος. Έτσι τα παιδιά άρχισαν να εξοικειώνονται με την έννοια της διαφορετικότητας των ανθρώπων και των λαών και, εν τέλει, την αρμονική συνύπαρξή τους.

Τον 2^ο μήνα συνεχίστηκε η επεξεργασία του θέματος και η προσέγγιση της βασικής έννοιας, καθώς επίσης και η εξοικείωση με την παρουσία της στην κοινωνία και στην καθημερινότητα.

Στης 3 Δεκέμβρη, Παγκόσμια ημέρα εορτασμού των ατόμων με αναπηρία, έγινε μια παρουσίαση και ενημέρωση από την εκπαιδευτικό του τμήματος ένταξης στα παιδιά για τις μορφές αναπηρίας. Τους προβλήθηκαν εικόνες και βίντεο από το διαδίκτυο, παιδιών με σωματικές αναπηρίες, νοητικές αναπηρίες, κώφωση, τύφλωση, ΔΑΔ κλπ. Πολλά από τα παιδιά έβλεπαν για πρώτη φορά τέτοιες εικόνες, κάτι που αποτέλεσε αφορμή για περαιτέρω συζήτηση.

Μετά την οπτικοποίηση της έννοιας «διαφορετικότητα» όσον αφορά τον τομέα των αναπηριών, έγινε εκμάθηση του τραγουδιού «Διαφορετικοί». Είναι ένα τραγούδι του συγκροτήματος «Αερικά». Ένα τραγούδι που ακούστηκε στην τελετή λήξης των Special Olympics το 2011. Αυτό αποτέλεσε αφορμή να αναπτύξουμε με τα παιδιά την φράση «Διαφορετικοί αλλά ίσοι», μιας και τους έκανε ιδιαίτερη εντύπωση πως ΑΜΕΑ συμμετέχουν σε ολυμπιακούς αγώνες, όπως επίσης πως μπορούν να είναι μέλη ενός μουσικού συγκροτήματος.

Ακολούθησαν ομαδικές χειροτεχνίες. Οι μαθητές κατασκεύασαν τα «αστέρια» όπου ο καθένας είχε το προσωπικό του αστέρι στο κέντρο του οποίου έβαζε τη φωτογραφία του και γύρω από αυτή έγραφε πληροφορίες και σκέψεις που τον αφορούν. Έτσι φτιάξαμε έναν ουρανό με αστέρια θέλοντας να περάσουμε στα παιδιά το δίδαγμα ότι όλα τα αστέρια συνυπάρχουν στον ουρανό αλλά το καθένα είναι μοναδικό και διαφορετικό.

Η επόμενη χειροτεχνία ήταν η κατασκευή ενός δέντρου με τις παλάμες των παιδιών. Σε κάθε δάχτυλο (κλαδί) έγραφαν μια λέξη-φράση που εξέφραζε τα ίδια και είχε σχέση με τη διαφορετικότητα των ανθρώπων.

Τον 3^ο μήνα συνεχίζεται η επεξεργασία του βασικού θέματος και γίνεται εισαγωγή σε μια από τις συνέπειες του, τον ρατσισμό. Γι΄ αυτό το λόγο κρίθηκε σημαντικό να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα δικαιώματά τους, έτσι ώστε να γίνει

σαφές ότι δεν πρέπει να υπάρχει διάκριση σε κανένα επίπεδο. Η διαφορετικότητα μας δεν πρέπει να έχει καμία επίδραση στη συμπεριφορά μας, οπότε «διαφορετική» συμπεριφορά προς τους ανθρώπους δεν είναι αποδεκτή.

Έτσι παρακολουθήσαμε την ταινία «Το κοριτσάκι με τα σπύρτα» (<http://www.youtube.com/watch?v=sqWintC7Tos>) την οποία στη συνέχεια εικονογραφήσαμε και τις ζωγραφιές των παιδιών τις κάναμε βίντεο (<http://www.youtube.com/watch?v=KN3b3L2NpdA>). Κατασκευάσαμε χριστουγεννιάτικες κάρτες και τις ταχυδρομήσαμε στο Σβουρένιο Ειδικό Σχολείο Κω καθώς και στο Χαμόγελο του παιδιού. Διαβάσαμε το παραμύθι «ΣΙΣΟΥΝΤΟ» και τραγουδήσαμε το «Αν όλα τα παιδιά της γης» το οποίο και εικονογραφήσαμε και στη συνέχεια το βίντεοσκοπήσαμε (<http://www.youtube.com/watch?v=tTKedL6597c>)

Τον 4^ο μήνα στο επίκεντρο του προγράμματος συνεχίζει να είναι η διαφορετικότητα και η παρουσία της στην καθημερινότητα και στη ζωή όλων μας. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με καθημερινά παραδείγματα και αναγνωρίζουν τη μοναδικότητα του καθενός μας.

Έτσι πραγματοποιήσαμε επίσκεψη στο Σβουρένιο Ειδικό Σχολείο Κω. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παιδιά στην αρχή ήταν πολύ φοβισμένα. Τρόμαζαν στην ιδέα ότι θα έρχονταν σε επαφή με παιδιά του ειδικού σχολείου και δυσανασχετούσαν στην ιδέα ότι θα πρέπει να είναι μαζί και στον ίδιο χώρο. Ωστόσο με την βοήθεια των εκπαιδευτικών εκεί και μέσω ομαδικών παιχνιδιών με στόχο την κατανόηση της αναπηρίας, τα παιδιά εξοικειώθηκαν με την παρουσία τους και στη συνέχεια δημιούργησαν και φιλίες (<http://www.youtube.com/watch?v=eA4voGG6Q2w>). Την επομένη της επίσκεψής μας έγινε συζήτηση για την εμπειρία που έζησαν τα παιδιά.

Στη συνέχεια παρακολουθήσαμε την ταινία μικρού μήκους «The butterfly circus» (<http://www.youtube.com/watch?v=oKHBbYAzCdl>) και έγινε συζήτηση με θέμα τη διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρίες. Ακολούθησε εκπαιδευτική επίσκεψη στα Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. της Κω. Τα παιδιά ενημερώθηκαν για το έργο του και τον τρόπο λειτουργίας του. Οι υπεύθυνοι τους παρουσίασαν μια ταινία μικρού μήκους την οποία συζητήσαμε και στη συνέχεια τους ανατέθηκαν διάφορες δραστηριότητες.

Τον 5^ο μήνα δόθηκε βάση στην αποδοχή του διαφορετικού και στην αναγνώριση της αξίας του. Επικεντρωθήκαμε στη σημασία του σεβασμού προς το συμπαίκτη, το συνεργάτη, το συμμαθητή μας και στην ουσία της διαφορετικότητας, της αλληλοσυμπλήρωσης.

Παρακολουθήσαμε την ταινία «Το καναρινί ποδήλατο» και έπειτα από αυτή τη δραστηριότητα αποφασίσαμε να τους δώσουμε έναν πιο ενεργητικό και δημιουργικό ρόλο. Τους κάναμε σκηνοθέτες, κειμενογράφους, ηθοποιούς και ζωγράφους.

Τα παιδιά σε συνεργασία με τους δασκάλους τους δημιούργησαν 3 βίντεο. Το 1^ο βίντεο είχε σχέση με τα πρόσωπα των παιδιών. Αυτό αποτελείται από ένα σύνολο φωτογραφιών, όπου το κάθε πρόσωπο συμπληρώνει το άλλο με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα όμορφο αποτέλεσμα προσώπων και προσωπικών ηχογραφημένων μηνυμάτων (<http://www.youtube.com/watch?v=RxlMt7oKKcc>).

Το 2^ο βίντεο είχε θέμα την ευγενή άμιλλα. Το περιεχόμενο του ήταν αθλητικό και βασιζόταν στην ανταλλαγή φανελών και κατ' επέκταση στην αποδοχή και στη

συνεργασία με το συμπαίκτη ανεξαρτήτως καταγωγής, φύλου κλπ. (<http://www.youtube.com/watch?v=RxIMVFW8YPA>)

Τον 6^ο και 7^ο μήνα οι μαθητές γνώρισαν τις μορφές της ενδοσχολικής βίας και συμμετείχαν ως θύτες και θύματα σε χαρακτηριστικά περιστατικά συνειδητοποιώντας με βιωματικό τρόπο την αρνητική σημασία και την έκταση που έχει πάρει το φαινόμενο στις μέρες μας. Επίσης, κατανόησαν ότι η μη αποδοχή της διαφορετικότητας του άλλου, οδηγεί σε δυσάρεστα φαινόμενα εντός και εκτός σχολείου (<http://www.youtube.com/watch?v=hLd10Kwi6xo>).

Σε συνεργασία με την ΣΤ΄ τάξη ζωγραφίσαμε μια τοιχογραφία. Η τοιχογραφία αυτή είχε θέμα την διαφορετικότητα και απεικόνιζε διάφορους ανθρώπους (*άνθρωποι διαφόρων χωρών, με αναπηρία κλπ*) οι οποίοι κρατιούνται χέρι-χέρι.

Τέλος θέλοντας να ενημερώσουμε αλλά και ταυτόχρονα να δώσουμε και πιο ενεργητικό ρόλο στους γονείς για το πρόγραμμα μας αλλά και για το φαινόμενο της διαφορετικότητας και της ενδοσχολικής βίας οργανώσαμε μια εκδήλωση στο τέλος της σχολικής χρονιάς με θέμα η «Διαφορετικότητα στο σχολείο».

Αυτές ήταν οι δράσεις μας καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς τόσο σε σχολικό επίπεδο όσο και εκτός αυτού. Παρατηρώντας καθημερινά τη συμπεριφορά των παιδιών, τον τρόπο συνεργασίας τους, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους στη διαχείριση κρίσεων (*τσακωμούς, κοροϊδία κλπ*) καθώς και από τη συμμετοχή τους σε όλες τις δραστηριότητες καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά έμαθαν να σέβονται τη μοναδικότητα του άλλου και να αποδέχονται τη διαφορετικότητα του. Έμαθαν ότι όλοι έχουμε δικαιώματα ακόμα και τα ίδια τα παιδιά. Έμαθαν να δουλεύουν σε ομάδες και να διαχειρίζονται κρίσης κατά συνέπεια μειώθηκε και η επιθετική συμπεριφορά. Αξιοσημείωτο είναι ότι ακόμα και φέτος τα παιδιά τηρούν μια διαφορετική συμπεριφορά (*αποδοχής και μη επιθετικότητας*) τόσο σε ημεδαπά παιδιά όσο και σε αλλοδαπά.